TEODOR BĂLAN: DEVOTAMENTUL ŞI VOCAŢIA ABORDĂRILOR ORIGINALE

HARIETA MARECI-SABOL

The Devotion and Vocation of Original Approaches

(*Abstract)*[*]

In the 130th anniversary year of Teodor Bălan's birth, the evocation of his distinguished personality is more than suitable, especially since the profit of such approach proves to be twofold: for the remembrance of a representative of historical research of Bucovina, and for the identification of important stages in the evolution of Romanian historiography itself.

About the historian's life it is asserted that it was influenced by a combination of peaceful detachment and bitter stubbornness, similar to the land where he grew up and lived. Born in Gura Humorului, on the 26th of July 1885, Teodor Bălan experienced the simple joy of childhood, but also the pain of separation from the loved ones. He was contaminated by the enthusiasm of Romanian national movement in the early years of the twentieth century, but forced to wear the Austrian military uniform during the First World War, fighting on the Italian front. After the Great Union, in 1918, he lived both the exuberance of his generation and the uncertainty of the reconstruction period. However, he avoided the temptation to participate fully in the political life, believing that there is no compatibility between a career in history and a political career. He chose to be a committed teacher, a devoted archivist and a good researcher of Romanian historical realities.

Teodor Bălan is known for his contributions to the development of historiography on Bucovina, fitting – in a personal manner, with devotion and a genuine vocation – the information about his native province into the general frame of the national history. Many of his works (*Documents of Bucovina, Documents of Bucovina's Monasteries*, *Documents of Hurmuzachi Family*, *Bucovina in the First World War*, *History of the Romanian Theater in Bucovina* etc.) remain important tools for the historical research, preparing substantial monographs, and (somewhat) announcing new investigations. Moreover, their repeatedly citation confesses the permanence of Teodor Bălan's ideas, unspoiled by temporal circumstances, and converted into terms of reference.

---

[*] Traducere: Harieta Mareci-Sabol.

Analele Bucovinei, **XXII**, *1* (44), p. 21–31, Bucureşti, 2015

BDD-A32837 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:03 UTC)

Key words: Teodor Bălan, historiography, Bukovina, retrospective, documents, monography, devotion, recognition.

La 130 de ani de la naştere şi după alte câteva decenii de evaluare segmentată a operei sale, istoricul Teodor Bălan îşi redobândeşte înălţimea ştiinţifică la care trudise şi pe care a atins-o atât prin spiritul său, cât şi prin marile lui construcţii istoriografice. Lucrările sale fundamentale sunt, începând cu anii 1990, fie reeditate, fie publicate în premieră, iar cele două monografii[1] apărute după anul 2000 indică faptul că restituţia istorică poate fi considerată profitabilă de mai mulţi reprezentanţi ai aceleiaşi generaţii.



Teodor Bălan s-a născut la 26 iulie 1885, în Gura Humorului, într-o familie ai cărei descendenţi pe linie paternă fuseseră strămutaţi din vatra istorică transilvană. Bălanii, originari din ţinuturile maramureşene, sunt menţionaţi în documentele Braşfălăului, Blăjenilor de Sus şi Mintiului bistriţean încă din veacul al XVIII-lea, dar de-abia în secolul următor ies din obscuritate atât prin Grigorie, directorul Oficiului de Carte Funciară de pe lângă Judecătoria din Gura Humorului, cât, mai ales, prin Nicolae, mitropolitul Ardealului între anii 1920 şi 1955 şi membru de onoare al Academiei Române.

Apartenenţa centenară a Bucovinei la imperiul cosmopolit din centrul Europei generase mutaţii în aspectele definitorii ale vieţii cotidiene, iar căsătoria lui Grigorie Bălan cu Maria Krzemienicko – fiica lui Vicentii şi a Josephei, născută Bartkiewicz, din Cacica – ilustrează, în chip grăitor, modul în care natura umană şi sentimentele pot transcende barierele etnice şi religioase; la fel putem conchide în cazul consemnării numelui viitorului istoric în registrul de stare civilă al Parohiei greco-catolice din Cacica[2]. De altfel, o anume obsesie a familiei bucovinene mixte avea să-l însoţească pe Teodor Bălan timp de jumătate de veac, când a exteriorizat-o, în chip surprinzător, în *Fănucă*, un roman scris „limpede şi curgător”,

[1] Harieta Mareci, *Teodor Bălan (1885–1972). Viaţa şi opera*, Iaşi, Editura Junimea, 2003, 294 p.; Ileana Maria Ratcu, *Teodor Bălan (1885–1972),istoric şi arhivist al Bucovinei*, Târgovişte, Editura Cetatea de Scaun, 2013, 259 p.

[2] Direcţia Judeţeană Suceava a Arhivelor Naţionale, Colecţia de stare civilă, *Parohia greco-catolică Cacica*, Dosar III/1870–1911, p. 86.

BDD-A32837 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:03 UTC)

aşa cum obişnuia să spună Nicolae Iorga. Aceeaşi obsesie a trecutului, alimentată de nostalgiile vârstei începuturilor, a făcut-o pe Silvia Bălan să insiste, în schiţarea biografiei soţului ei, asupra anilor petrecuţi în casa părintească din Cernăuţi, acolo unde „viaţa fericită" însemna „atmosfera împletită din contactul menţinut cu rudele din Transilvania, care comunicau frământările naţionale ale subjugaţilor, cu duioşia specific bucovineană în emotivitatea ei"[3].

În ambianţa idilică şi cosmopolită a Cernăuţilor de la cumpăna veacurilor XIX şi XX, unde germana avea statutul de *lingua franca*, începea traseul formativ al lui Teodor Bălan, mai întâi la Şcoala ortodoxă primară (1892–1896) şi Liceul German de Stat Nr. 1 (1896–1904), apoi la Facultatea de Litere şi Filosofie din cadrul Universităţii Francisco-Josephine (1904–1908). Aprofundarea limbilor germană, rusă şi poloneză s-a dovedit benefică pentru întreaga activitate viitoare, de această aplecare nefiind, desigur, străini dascălii care îi călăuziseră paşii. În timp ce profesorul de limba germană din liceu se remarcase prin preocuparea de a „realiza la elevi corectitudine în exprimare şi un stil sobru, dar expresiv, grăitor"[4], cel care merita deplina apreciere rămânea „excepţionalul pedagog Ion Litviniuc-Liteanu", pentru că ştiuse „să-i înveţe pe elevii lui foarte bine dificila limbă germană, dar să le insufle totodată înflăcărat naţionalism"[5].

Dat fiind că mai mulţi apropiaţi ai săi se dedicaseră opţiunilor naţionaliste, de factură academică, tânărul Teodor Bălan a fost pătruns de entuziasmul mişcării, multiplicând, în cele din urmă, rosturile „Junimii" cernăuţene prin înfiinţarea unei noi societăţi academice, generic denumite „Dacia". Aspectul cultural-naţional ce conferea particularitate dacienilor îl constituia predilecţia pentru venerarea valorilor româneşti tradiţional-rurale, predilecţie manifestă inclusiv în vestimentaţia purtată „la cursuri" sau la „orice altă manifestare publică": costumul naţional, cu semnul distinctiv, „panglica tricoloră, cu roşu în sus"[6]. În ceea ce priveşte ajutorul acordat ţărănimii româneşti, el era departe de cel iniţiat, cu decenii în urmă, prin intermediul „cabinetelor de lectură", dar apropiat „mentalităţii rudimentare"[7] de la sate. În locul revistelor, se cereau „steaguri, costume, brâ[i]e", iar „în locul cetitului au fost introduse exerciţiile gimnastice" sau acele „lucruri care pot fi înţelese şi gustate de ţărani"[8]. În

[3] Silvia Bălan, *Viaţa lui Teodor Bălan*, mss., Biblioteca Muzeului Naţional al Bucovinei, Secţia *Memoriale*, Inv. nr. 103, f. 1–2.

[4] *Ibidem*, f. 4

[5] *Ibidem*, f. 2.

[6] Ion Negură, *Societatea academică „Dacia" (1905–1938)*, mss., Biblioteca Muzeului Naţional al Bucovinei, secţia *Memoriale*, nr. inv. 75, f. 33.

[7] Teodor Bălan, *Arcăşiile din Bucovina*, Cernăuţi, Institutul de Arte Grafice şi Editură „Glasul Bucovinei", 1926, p. 4.

[8] *Ibidem*.

BDD-A32837 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:03 UTC)

această cheie trebuie înţeles tabloul „petrecerii populare” din Boian, parte a exerciţiului literar aparţinând lui Teodor Bălan, în care interzicerea „abordării steagului tricolor”, a portului brâului tricolor de către ţărani şi a împodobirii „cosiţelor cu panglici tricolore” de către fetele acestora îndemna la acţiune. Era, cu alte cuvinte, o transpunere literară a realităţilor afirmării conştiinţei naţionale prin recurgerea la simboluri, subiect dezvoltat în studiul istoric *Conflictul pentru Tricolor. Un capitol din istoria politică a Bucovinei (1898–1904)*. Mult mai practice şi de durată s-au dovedit a fi iniţiativele „Societăţilor de arcaşi” – cunoscute în forma prescurtată a „arcăşiilor” – care, sub pretextul „instrucţiei pompierilor”, prin efectuarea de exerciţii „cu material de incendiu”, îşi propuneau să „strângă la un loc tineretul”, „înfrăţindu-l şi cultivându-l fiziceşte şi moralmente” şi învăţându-l să apere, odată cu posesiunile şi „viaţa aproapelui”, averea românului, limba, legea şi gloria strămoşească”[9].

La scurt timp după mobilizarea celor 2 000 de bucovineni şi participarea, împreună cu ei, la Expoziţia Generală Română, organizată „în Dealul Filaretului” din Bucureşti, în vara anului 1906, Teodor Bălan şi-a încredinţat proiectele culturale confraţilor săi. Pasiunea şi competenţa îi asiguraseră, printr-o bursă de aproape doi ani, o experienţă vieneză în compania remarcabililor profesori Josef Jireček, August Fournier, Alfons Dopsch şi, mai ales, Oswald Redlich, cel faţă de care „a nutrit, până la moarte, un adevărat cult de admiraţie, recunoştinţă şi pietate”[10]. Dacă la Cernăuţi îşi însuşise recomandările datorită cărora avea să reuşească, peste ani, să citească în original documente referitoare la istoria popoarelor slave, la Viena învăţase „cum trebuie să se scrie istorie, dar, mai ales, cum nu este permis să se scrie istorie”[11].

După scurtul „hiatus austriac”, interpus între anul III de studii şi examenul de absolvire, în toamna anului 1908, Teodor Bălan şi-a început cariera didactică, mai întâi ca suplinitor la Gimnaziul utracvist din Câmpulung Moldovenesc (1908–1910) şi ulterior ca titular la Liceul Real din Cernăuţi (1910–1912) şi Liceul de Băieţi din Suceava (1912–1914). Rânduielile nedesluşite ale soartei au făcut ca Bălan să se întoarcă la Viena, în 1922 – într-o eşuată încercare de a obţine acolo titlul de doctor, dar şi într-o profitabilă perioadă de studiu la Haus-Hof-Staatsarchiv – şi, mai înainte, în 1915, atunci când locul studiilor de istorie a fost luat de instrucţia militară într-o şcoală de ofiţeri, situată în apropierea capitalei austriece. Deteriorarea situaţiei pe frontul italian, în toamna anului 1917, avea să-l implice pe combatantul Teodor Bălan în luptele din Italia, în Carst, pe Isonzo şi Piave, la Tolomino şi Udine, oferindu-i nedorita

[9] *Ibidem*, p. 6–7.
[10] Silvia Bălan, *op. cit.*, f. 5.
[11] *Ibidem*.

BDD-A32837 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:03 UTC)

şansă de a vedea cu proprii ochi „măcelul îngrozitor”, de a trăi viaţa în tranşee şi de a lua parte la „istovitoarele marşuri”[12].

Revenit la Cernăuţi, după înfăptuirea Unirii, Teodor Bălan a experimentat, alături de exuberanţa descătuşării dintr-un regim străin, incertitudinea perioadei de reconstrucţie, cu suficient de multe umbre şi dezamăgiri rămase ca aluviuni ale unor timpuri agitate. A renunţat la orice tentaţie de a se angaja, plenar, în viaţa politică, retrăgându-se din disputele vremii, în numele unui altfel de rost civic. Spre deosebire de alţi colegi de generaţie şi de breaslă, el a crezut că între profesiunea de istoric şi calitatea de om politic nu poate exista compatibilitate şi că pentru a rămâne fidel carierei ştiinţifice trebuia să se detaşeze de ispitele politicianismului. În consecinţă, a ales să se afirme ca devotat profesor, arhivist conştiincios şi bun cunoscător al realităţilor istorice româneşti.

Aplecarea spre universul şcolii a însemnat pentru profesorul Teodor Bălan mai mult decât a transmite elevilor săi informaţii găsite în cărţi, pentru a le evalua ulterior capacitatea de a memora şi de a le nota prestaţia. Lucrul cu elevii era o misiune asumată şi responsabilă, recunoscută în diverse forme, public – prin gradaţia „a şaptea de merit”[13], prin diverse distincţii[14] („Răsplata Muncii”, „Coroana României cu grad de cavaler”, „Meritul Cultural clasa a II-a”, „Crucea Meritul de Aur”, „Ordinul Muncii clasa a III-a”) şi, în final, prin titlul de Profesor Emerit[15] – dar, mai, ales prin admiraţia foştilor săi elevi şi studenţi. Ţinuta doctă şi captivantă a orelor de istorie de la liceul cernăuţean sau a prelegerilor sale de la Facultatea de Litere şi Filosofie i-a fost recunoscută în epocă şi apoi rememorată, în repetate rânduri, de cei care, la rândul lor, ajunseseră repere ale vieţii ştiinţifice şi culturale româneşti şi universale: Radu Grigorovici, Milan Pavel Şesan, Vladimir Trebici, Ştefan Munteanu. Într-o scrisoare, datată 7 noiembrie 1971, inginerul Wilhelm Landskrau, din Linz-Austria, îi descria fostului său profesor, Teodor Bălan, modul în care fusese sărbătorită la Linz revederea după 50 de ani a absolvenţilor Liceului German de Stat din Cernăuţi, promoţia 1921[16]. Corespondenţa purtată de cei doi devenise expresia celei mai nedisimulate preţuiri pe care elevul o arăta, după o jumătate de veac, profesorului său.

Dar traiectoria didactică şi onestitatea civică aveau să se îngemăneze cu temeinicia operei sale, exemplară prin ambiţia de a oferi temeiuri cât mai complete

---

[12] *Ibidem*, f. 6.

[13] P. Ţugui, *Teodor Bălan. Profil biobibliografic*, în „Glasul Bucovinei”, revistă trimestrială de istorie şi cultură, Cernăuţi–Bucureşti, anul VII, nr. 1, 2000, p. 54.

[14] *Ibidem*, p. 53–54, 66.

[15] *Ibidem*, p. 66.

[16] Direcţia Judeţeană Suceava a Arhivelor Naţionale, Fond *Teodor Bălan*, Dosar III, doc. 81/7 noiembrie 1971.

BDD-A32837 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:03 UTC)

pentru reconstituirea istoriei Bucovinei. Şi, cum istoria nu se scrie oricum, ci pe bază de documente, în absenţa unui riguros plan de organizare, documentele din arhivele bucovinene ar fi fost expuse risipei şi distrugerii. Efervescenţa produsă de Marea Unire l-a contaminat şi pe Teodor Bălan, el răspunzând unei chemări generale adresate intelectualilor de a participa, în chip nemijlocit, la recuperarea trecutului, prin descoperirea şi exploatarea izvoarelor. Pasionat de cercetările în arhive, instruit în spiritul seminariilor de paleografie slavă, latină şi germană conduse de Milkowicz şi Przibram şi convins de principiul scrierii istoriei „aşa cum a fost" – însuşit de la von Ranke, prin Oswald Redlich –, Teodor Bălan a ajuns să fie recomandat drept „bun cunoscător" al diplomaticii şi un „harnic culegător" de izvoare istorice. Munca migăloasă şi obstinaţia de a găsi documente în Bucovina şi Polonia, la autorităţile centrale şi comunale, în biserici sau casele colecţionarilor particulari au făcut dovada devotamentului faţă de instituţii, mici şi mari, de la Comisiunea arhivistică (la care a colaborat, alături de Ion Nistor) şi până la Arhivele Statului din Cernăuţi (pe care le-a condus, în calitate de director, între anii 1933 şi 1941).

Iată de ce, pentru cei care s-au încumetat să contureze efigia istoricului Teodor Bălan, ipostaza culegătorului şi editorului de izvoare a fost una primordială, de aici pornind orice întreprindere de investigare a trecutului. Este adevărat că, în 1942, Academia Română a premiat volumele IV şi V din colecţia *Documente bucovinene*, înscrise în competiţie, de altfel, în 1940, atunci când autorul lor se afla în refugiu la Sibiu. Împrejurările dramatice, evacuarea şi apoi pierderea „muncii de o viaţă" – biblioteca, colecţiile numismatice, de fotografii şi afişe, tablourile, mobila sau, cu alte cuvinte, ceea ce făcuse din locuinţa sa un „muzeu istoric"[17] – creau, în opinia generalului Radu Rosetti, o „situaţiune specială"[18]. Suma înmânată lui Bălan era, în egală măsură, o recunoaştere a valorii muncii sale şi un simbol al solidarităţii de breaslă, într-o vreme în care condiţiei intelectualului din Bucovina (şi a bucovineanului, în general) îi fuseseră hărăzite registre dintre cele mai întunecate. Paradoxal, cu numai câţiva ani în urmă, redactorii periodicului „Făt-Frumos" îl numeau pe „docentul universitar şi director al Arhivelor Statului" un „muncitor tăcut […], adică unul care tace şi face [...] fără niciun salar" ca „jertfă a Bucovinei culturale", care „munceşte totdeauna mai din greu ca alţii, beneficiari ai subvenţiilor oficiale"[19].

[17] Teodor Bălan, *Raport al Direcţiei Regionale Cernăuţi*, în „Revista arhivelor", Bucureşti, anul V, nr. 2, 1943, p. 241.

[18] Vasile Gh. Miron, Mihai Ştefan Ceauşu, *Scrisori de la C. C. Giurescu, M. I. Kogălniceanu, Andrei Oţetea, Sextil Puşcariu, R. Rosetti, I. E. Torouţiu către Teodor Bălan*, în „«Suceava». Anuarul Muzeului Judeţean", anul XI–XII, 1984–1985, p. 337.

[19] „Făt-Frumos", Cernăuţi, anul XI, 6 decembrie 1936, p. 329.

BDD-A32837 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:03 UTC)

Acelaşi devotament faţă de munca temeinică i-a confirmat vocaţia abordărilor originale chiar şi atunci când privaţiunile fizice şi morale din anii războiului l-au adus în pragul disperării. Nu a urmărit obţinerea unor privilegii şi nici nu şi-a epatat calitatea de profesor eminent; şi-a dorit doar recunoaşterea unor merite pentru care muncise, aşa cum o arată şi corespondenţa purtată în anii 1960 cu universitarul bucureştean Vasile Grecu (un alt bucovinean pe care destinul l-a purtat departe de locurile natale) în încercarea de a obţine „acceptarea" doctoratului[20]. Spre deosebire de alţii, a reuşit să treacă peste tensiunile de moment şi peste orgoliile de orice fel, oferind mai tinerilor săi confraţi din ţară sau străinătate sugestii, cărţi şi documente[21], deopotrivă cu amintirea sa de om integru, erudit, riguros şi generos.

Nu vom stărui asupra valorii aparte a documentelor sau colecţiilor de izvoare – de neignorat pentru cei care îşi propun să sondeze istoria Bucovinei –, dar vom spune că, fără îndoială, toate cele nouă volume de *Documente bucovinene*, apoi *Documentele mănăstirilor din Bucovina*, *Noui documente câmpulungene*, *Documente câmpulungene culese de la particulari*, *Memoriile ţăranilor din Câmpulung Moldovenesc*, *Dezvoltarea teatrului românesc din Bucovina în perioada 1855–1913*, *Documentele familiei Hurmuzachi (1636–1856)* şi *Din corespondenţa familiei Hurmuzachi (1831–1898)* rămân pilonii veritabili, rezistenţi şi absolut necesari unui vast edificiu istoriografic. O asemenea performanţă a stat în puterea istoricului bucovinean, iar ea a presupus nu doar răbdare şi minuţie, ci şi vocaţie şi înzestrare.

Pe temeiul trudnicelor explorări arhivistice, Teodor Bălan a construit studii, monografii şi sinteze. Prospectarea lor indică aceeaşi stăruinţă laborioasă, indiferent dacă subiectul abordat aparţine Evului Mediu, începuturilor stăpânirii habsburgice în Bucovina, Revoluţiei de la 1848 şi Marelui Război sau vieţii culturale de la cumpăna secolelor XIX şi XX. În aproape toate aceste aspecte, lui Teodor Bălan i se datorează contribuţii fundamentale: *Sistemului fiscal din Moldova până în secolul al XIX-lea*; *Bucovina în anul 1848*; *Conflictul pentru Tricolor*; *Suprimarea mişcărilor naţionale din Bucovina pe timpul Războiului Mondial, 1914–1918*; *Bucovina în Războiul Mondial*; *Istoria teatrului românesc din Bucovina*; *Istoricul artei grafice din Bucovina*; *Din istoricul Câmpulungului Moldovenesc.* Lor li se adaugă multitudinea de articole, de dimensiuni reduse, diseminate în periodicele culturale şi istorice ale vremii: *Numele Moldova*; *Administraţia şi justiţia în Bucovina sub generalii Splény şi Enzenberg*; *Forum Nobilium în Bucovina*; *Emigranţi poloni în Bucovina şi Moldova în secolul al XIX-lea*; *Activitatea refugiaţilor moldoveni în Bucovina, 1848*; *Moşia Cernauca şi*

[20] Direcţia Judeţeană Suceava a Arhivelor Naţionale, Fond *Teodor Bălan*, Dosar III, doc. 67/8 mai 1964, doc. 68/14 mai 1964.

[21] *Ibidem*, dosar III, doc. 1/6 octombrie 1963, doc. 14/24 mai 1971; Dosar IV, doc. 33/23 ianuarie 1967.

BDD-A32837 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:03 UTC)

familia Hurmuzachi; Serbarea de la Putna; *Procesul „Arboroasei”*; *Rolul lui Vasile Bodnărescul în preajma Unirii.*

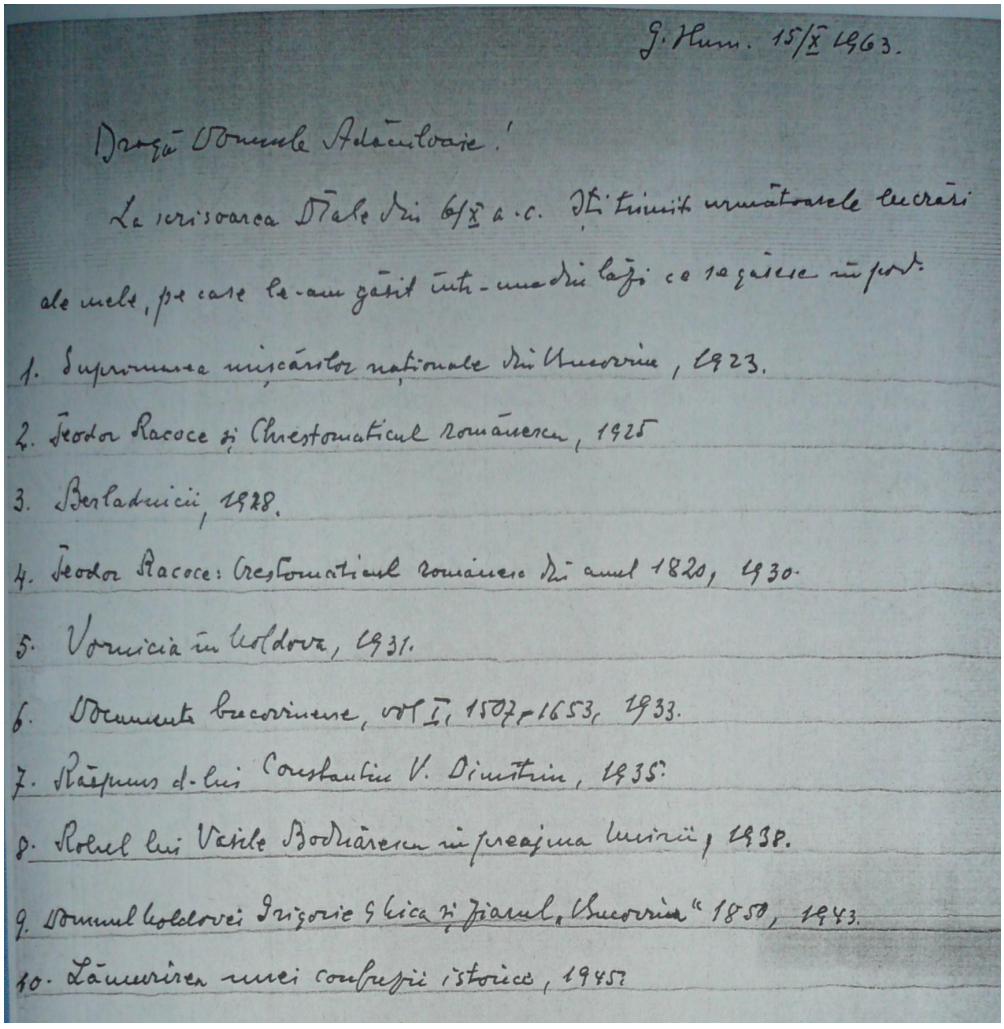
Simpla şi selectiva enumerare a acestor titluri este sugestivă pentru anvergura personalităţii istoricului Teodor Bălan. Că aprecierea nu este deloc exagerată o arătase, dintr-un bun început, condeiul lui Nicolae Iorga, care, în 1930, numea *Vornicia în Moldova* drept „model de lucrare istorică”[22]. Asemenea ei, majoritatea scrierilor istorice relevă spiritul exigent şi migălos, cunoştinţele profunde şi detaliate, rigoarea exemplară, stilul limpede şi echilibrat, prudenţa, dar şi disponibilitatea spre interdisciplinaritate. O parte dintre ele au apărut înainte de 1972, primind cuvenite laude şi sporind prestigiul autorului lor. Altele au căpătat în ultimele decenii atenţia editorilor şi bunăvoinţa editurilor, iar câteva încă mai aşteaptă în rafturi, liniştite, „să le vie timpul ca să vadă lumina tiparului”[23]. Rămâne, aşadar, o datorie a posterităţii să-şi conjuge eforturile spre a propaga, cu eficienţă, munca stăruitoare a devotatului istoric al Bucovinei. Poate acesta ar fi şi modul cel mai adecvat de a evoca, la moment aniversar, personalitatea lui Teodor Bălan.

Adăugăm articolului două scrisori adresate de către Teodor Bălan lui N. Adăniloaie (Arhivele Naţionale ale României, Fond *Teodor Bălan*) şi o fotografie cu istoricul bucovinean, obţinută de la nepotul acestuia, Corneliu Bălan, din Bucureşti.

[22] Silvia Bălan, *op. cit.*, f. 9; Arhivele Naţionale ale României, Fond *Teodor Bălan*, Dosar III, doc. 4/15 octombrie 1963.

[23] Arhivele Naţionale ale României, Fond *Teodor Bălan*, Dosar II, doc.1/1958, f. 13.

BDD-A32837 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:03 UTC)



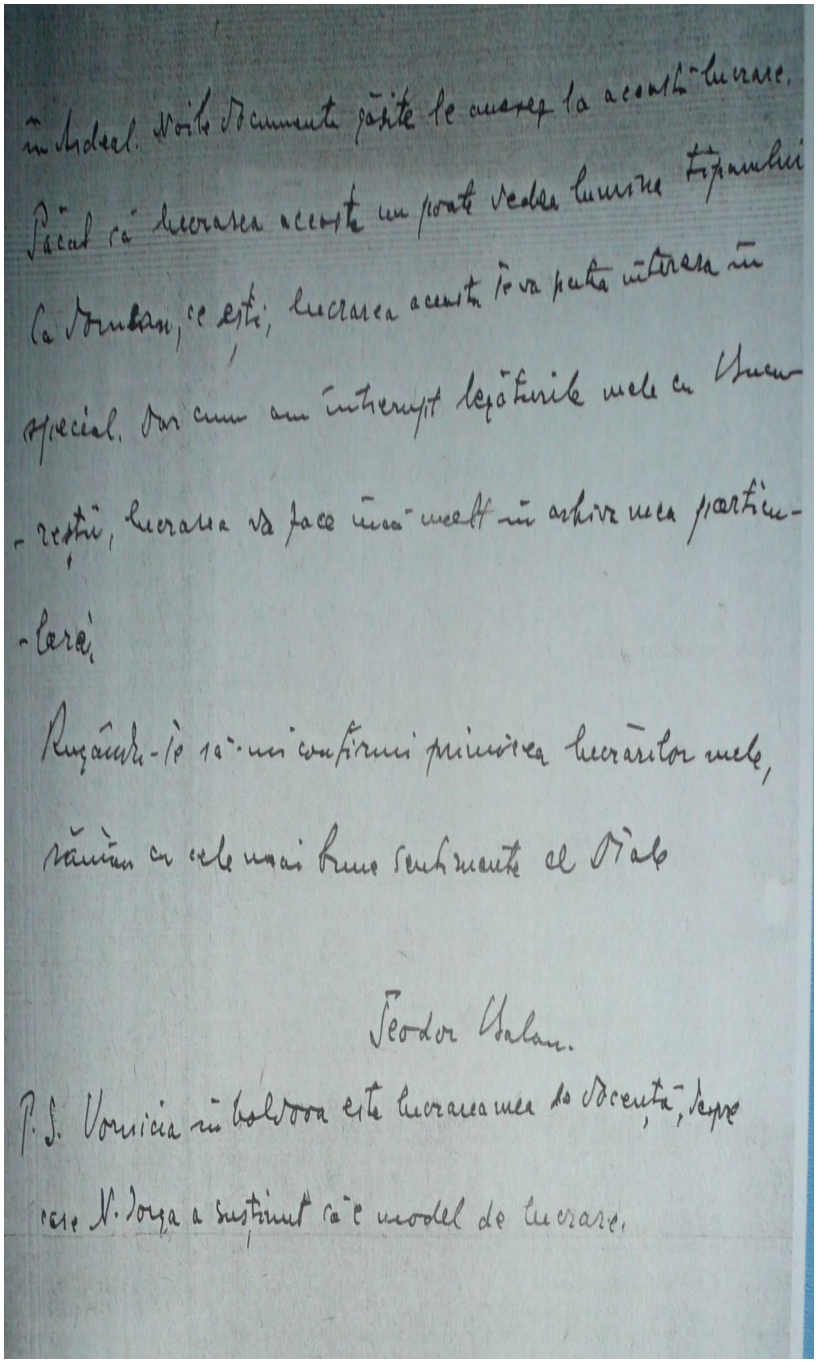
Gl. Hum. 15/X 1963.

Dragă Domnule Adăniloaie!

La scrisoarea Dtale din 6/X a.c. Vă trimit următoarele lucrări ale mele, pe care le-am găsit într-unul din lăzi cu ocazia mutării:

1. Supremaţia mişcărilor naţionale din Bucovina, 1923.
2. Teodor Racoce şi Crestomaticul românesc, 1925
3. Berladnicii, 1928.
4. Teodor Racoce: Crestomaticul românesc din anul 1820, 1930.
5. Vornicia în Moldova, 1931.
6. Documente bucovinene, vol I, 1507-1653, 1933.
7. Răspunsul d-lui Constantin V. Dimitrie, 1935.
8. Rolul lui Vasile Bodnărescu în preajma unirii, 1938.
9. Domnul Moldovei Grigorie Ghica şi ziarul „Bucovina" 1850, 1943.
10. Lămurirea unei confuzii istorice, 1945?

BDD-A32837 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:03 UTC)



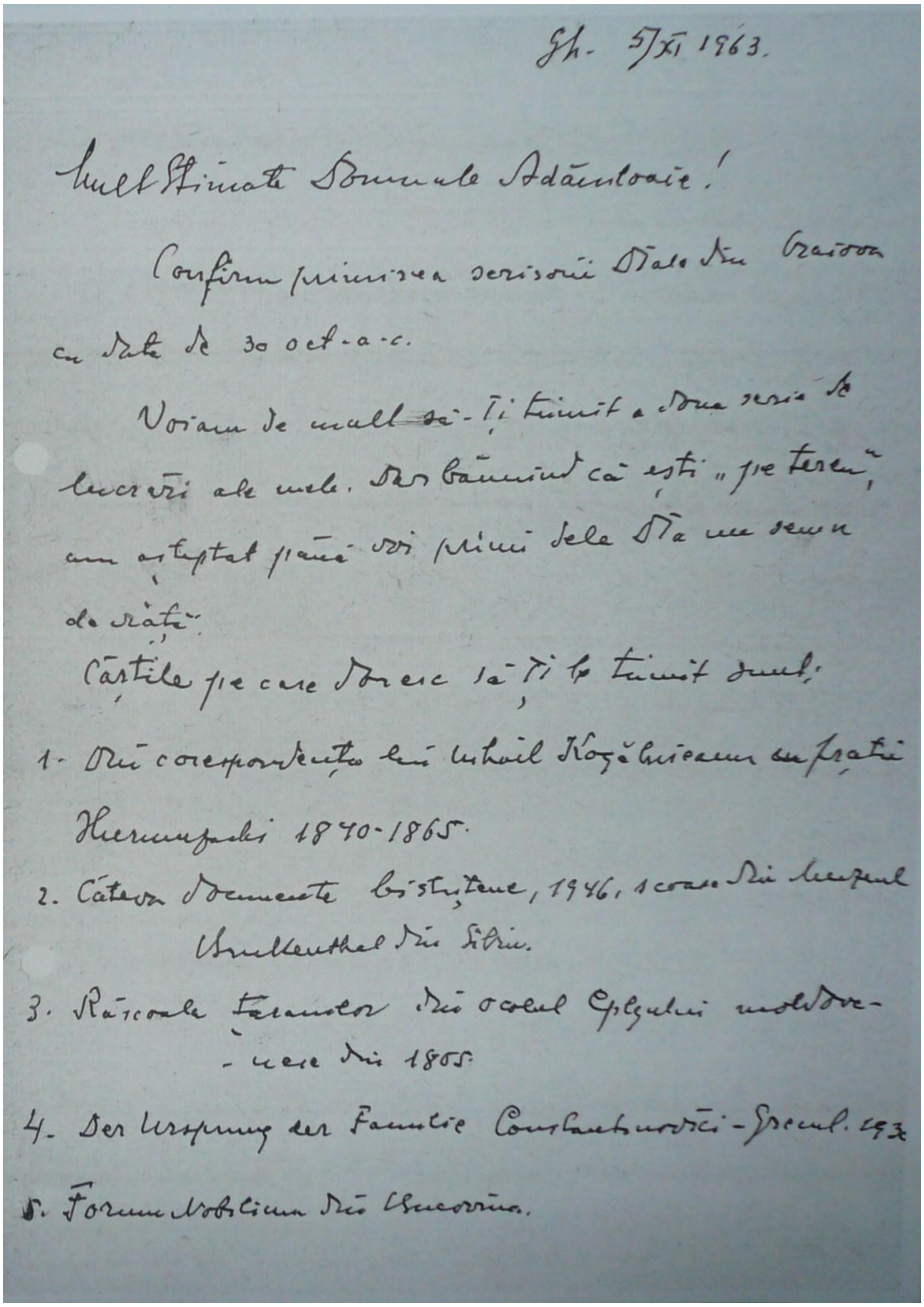
în Arhivă. Noile documente găsite le voiu-o la această lucrare.
Păcat că lucrarea aceasta nu poate vedea lumina tipariului
ca Domnia, ce este, lucrarea aceasta îi va putea interesa în
special. Dar cum am întrerupt legăturile mele cu Unguria,
lucrarea va face încă-vreodată în arhiva mea particulară.

Rugându-te să-mi confirmi primirea lucrărilor mele,
rămân cu cele mai bune sentimente al Tău

Teodor Balan.

P.S. Vorniceia în Moldova este lucrarea mea de doctorat, despre
care N. Iorga a susținut că e model de lucrare.

BDD-A32837 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:03 UTC)



Gh. 5/XI 1963.

Mult Stimate Domnule Adăuloaie!

Confirm primirea scrisorii Dlale Dv. Craiova cu data de 30 oct.-a.c.

Voiam de mult să-Ţi trimit a doua serie de lucrări ale mele. Dar băgând că eşti „pe teren", am aşteptat până vei primi sala Dta ca semn de viaţă.

Cărţile pe care Dvoastră le-Ţi le trimit sunt:

1. Din correspondenţa lui Iuliu Kováchicsan cu fraţii Hermanyaki 1840-1865.
2. Câteva documente bisericeşti, 1946, 1 coală. Din arhiva Brukenthal Din Sibiu.
3. Răscoala ţăranilor din ocolul Orheiului moldovenesc din 1805.
4. Der Ursprung der Familie Constantinovici-Greculov.
5. Forma Mobilium din Bucovina.

BDD-A32837 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:03 UTC)



BDD-A32837 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:42:03 UTC)